

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนไทยทุกคนตระหนักในความสำคัญของป่าไม่ว่ามีประโยชน์นานาประการ นอกเหนือจากจะช่วยขจัดอากาศที่เป็นพิษ เป็นที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ และเป็นคลังแห่งยารักษาโรคหลายพันหลายหมื่นชนิดที่เราได้ใช้กันอยู่ ตลอดจนที่กำลังรอการค้นคว้าวิจัยอีกเป็นจำนวนมากแล้ว เรายังทราบดีว่าป่าไม้ทรงคุณค่ามหาศาลในการผลิตน้ำให้แก่มหาชน น้ำซึ่งเป็นความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์รวมไปถึงการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและการพัฒนาต่าง ๆ ของชาติ เราจึงมีการรณรงค์ให้ปลูกป่าและปลูกต้นไม้ตามสถานที่ทั่วไปอย่างขยันขันแข็ง เพื่อทะนุบำรุงสภาพแวดล้อม อันจะส่งผลดีไปถึงชาวโลกทั้งมวลต่อไปด้วย

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2534 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและคุณประโยชน์ของสิ่งแวดล้อม ซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรายรอบตัวมนุษย์ เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ภาวะของสิ่งแวดล้อมต่างๆได้อย่างมีความสุข

สิ่งแวดล้อม นอกจากจะหมายถึง สภาพแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ ป่า สัตว์ พืช ดึกขามบ้านช่องที่ล้อมรอบตัวมนุษย์แล้ว ยังหมายรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ดังนิยามของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2530: 9) ที่ว่า

...สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวข้องถึงกัน เป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันไปทั้งระบบ...

ในปัจจุบันนี้ทั่วโลกกำลังเผชิญปัญหาที่สำคัญและมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมาก คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม อันสืบเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

เช่น ปัญหาการลดลงของป่าไม้อย่างรวดเร็ว ปัญหาในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เช่น การขยายตัวของเมืองที่ไม่มีการวางแผนและปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ซึ่งได้แก่ ปัญหาน้ำเสีย อากาศเสีย เสียงรบกวน สารพิษและปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญและมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์และขยายไปทั่วโลก เนื่องจากมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งซึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากตัวมนุษย์เอง จากการกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผลจากการกระทำนั้นจะย้อนมากกระทบต่อมนุษย์ ดังเช่น อุทกภัยภาคเหนือของไทย เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2537 ที่ผ่านมามีประชากรกว่า 200 คน บ้านเรือนเสียหาย 40,000 หลัง และผลิตผลทางการเกษตรมีมูลค่ามากมาย รวมค่าเสียหายประมาณ 5,000 ล้านบาท นับเป็นอุทกภัยที่สร้างความเสียหายมากที่สุดในรอบปี (ทวิวงศ์ ศรีบุรี, 2537: 46) หรือกรณีโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้ปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์รั่วไหล ทำให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนที่อาศัยในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เกิดล้มป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ 2,463 ราย (ธรรมจักร ธรรมศักดิ์, 2537: 5) นอกจากนี้จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดการทำลายธรรมชาติอื่น ๆ อย่างรวดเร็ว เช่น การทำลายป่า การทำลายสัตว์ป่า จนบางอย่างสูญพันธุ์ และยังก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ เช่น น้ำเป็นพิษ ดินเป็นพิษ อากาศเป็นพิษ เป็นต้น ซึ่งสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น มนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราอย่างฟุ่มเฟือย โดยมีได้คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัด ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติบางประเภทขาดแคลน ร่อยหรอ และไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ที่กำลังเพิ่มขึ้นทุกขณะ เช่น น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ ฯลฯ ซึ่งแต่เดิมนในอดีต มนุษย์ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวมีมากมาย ใช้เท่าไรก็ไม่รู้จักหมดจึงใช้อย่างสุรุ่ยสุร่าย โดยไม่รู้จักถนอมรักษา อนุรักษ์ หรือสร้างทดแทน นอกจากทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวจะหมดสิ้นไปแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และสุขภาพอนามัยของมนุษย์โดยตรงอีกด้วย จากวิกฤตการณ์ของสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันที่อุบัติขึ้นนั้น สาเหตุหลักก็คือ มนุษย์ขาดการวางแผนที่ดีในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ในอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษา หรือสื่อมวลชนต่าง ๆ เองก็ตาม ยังมิได้ให้ความสำคัญของเรื่องสิ่งแวดล้อมมากเท่าใดนัก รวมทั้งยังไม่มี การเผยแพร่ความรู้อย่างทั่วถึงในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชนได้รับรู้ถึงความสำคัญ คุณประโยชน์

ตลอดจนโทษของการขาดแคลนและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติจนเกิดเป็นมลภาวะแวดล้อม เป็นพิษขึ้น เพียงแต่นำเสนอในรูปแบบของการให้ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทั่ว ๆ ไป และยังสร้างภาพลักษณ์ให้เยาวชนรุ่นหลัง มีความเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศยังขาดความอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา ซึ่งโดยสภาพการณ์ความเป็นจริงได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2529: 39-42)

ในปัจจุบัน หลาย ๆ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างตระหนักถึงวิกฤตการณ์ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และร่วมมือกันในการวางแผนเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขมลภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ทั้งนี้เพื่อสร้างความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้องในด้านสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติแก่ ประชาชนในประเทศ อันเป็นการกระตุ้นเตือนให้บุคคลเหล่านั้นได้เกิดจิตสำนึก และแสดง พฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2529: 38-40) ซึ่งถือได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการวางแผนเพื่อที่จะ นำความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาอันเป็นปัญหาที่สังคมโลกปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ใน ขณะนี้มาให้การศึกษากับประชาชน ได้รู้จักพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่พึง ประสงค์

จากแนวการปฏิบัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสาขาวิชา พื้นฐานการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา ที่มุ่งใช้หลักการพื้นฐานการศึกษาหลาย ๆ ด้าน อาทิ เช่น พื้นฐานการศึกษาทางเศรษฐกิจและการเมือง พื้นฐานการศึกษาทางสังคมและวัฒนธรรม พื้นฐานการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา ฯลฯ ประกอบ กัน เพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน การพัฒนา และการปฏิบัติงานทางการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถสนองต่อการพัฒนาประเทศให้ถึงขีดสุด ผู้วิจัยใคร่ ขอหยิบยกสาเหตุของการเกิดปัญหา โดยแยกตามพื้นฐานต่าง ๆ กล่าวคือพื้นฐานทางการเมือง พื้นฐานทางสังคม พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังมี รายละเอียดต่อไปนี้ (วิชัย เทียนน้อย, 2535: 6-9)

พื้นฐานทางการเมือง กล่าวคือนโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัยจะเปลี่ยนแปลง ไปอยู่ตลอดเวลา การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดหรือไม่เอาจริงกับกฎหมายที่ออกมาเพื่อการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นว่าในสมัยของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ยึดหยุ่นให้

ป่าสงวนบางแห่งปล่อยให้ราษฎรจับจองเข้าทำมาหากิน รัฐบาลไม่มีงบประมาณพอเพียงในการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้ดำเนินต่อไปตามกฎหมายกำหนด บางครั้งรัฐบาลเองก็หลงกลพวกข้าราชการหรือพ่อค้าสมอมโสมหลง ตัวอย่างเช่น กลุ่มพ่อค้าเห็นว่าบริเวณใดมีป่าไม้ที่มีคุณค่าหนาแน่น แต่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พวกนี้มีความต้องการที่จะตัดไม้มาขาย จึงดำเนินนโยบายขอสัมปทานบริเวณป่าไม้เหล่านั้นเพื่อการสำรวจแร่ธาตุ เมื่อรัฐบาลให้ประทานบัตรแล้ว พวกพ่อค้าก็ถือโอกาสเคลียร์พื้นที่เพื่อการสำรวจแร่ธาตุเป็นการตบตารัฐบาล จากนั้นไม้ที่ตัดได้ก็ส่งไปจำหน่ายยังโรงเลื่อยต่อไป ครั้นเมื่อไม้มีค่าถูกตัดหมดแล้ว โครงการสำรวจแร่ธาตุก็ยกเลิกไป หรือแม้แต่กฎหมายเกี่ยวกับการจับสัตว์น้ำเองก็ตาม น่าจะทำงานจริงจังเสียทีเพราะขนาดปลาที่จับได้เป็นปลาดูเล็ก ๆ ไม่ได้ขนาดก็จับมาขาย และรับประทานกัน ตัวอย่างเช่น ปลาทุ เป็นต้น รัฐบาลควรจะกำหนดขนาดของปลาที่จะจับว่ามีขนาดเท่าใดจึงจะจับได้ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนก็ควรลงโทษรุนแรง

พื้นฐานทางสังคม เช่น การเพิ่มของประชากร แม้ว่าการวางแผนครอบครัวจะได้อผลอย่างไรก็ตามแต่การเพิ่มประชากรก็ยังมี การเกิดอยู่เรื่อยๆ กอปรกับการแพทย์และการสาธารณสุข มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทำให้อัตราการตายลดน้อยลง จึงคาดว่าในปี 2543 ประเทศไทยจะมีประชากรถึง 64.1 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530: 2) เมื่อประชากรเพิ่มจำนวนขึ้น ดังนั้นความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ มีมากยิ่งขึ้น สิ่งที่มีมนุษย์มีความต้องการเหล่านี้ก็จะได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น เช่น อาหารจะได้มาจากป่า ดิน สัตว์ป่า และสัตว์น้ำ เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ จะได้จาก ป่าไม้ แร่ธาตุและสัตว์ป่า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์จึงพยายามแข่งขันเพื่อจะกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นทรัพยากรธรรมชาติจึงถูกทำลายไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงยิ่งขึ้น

พื้นฐานทางเศรษฐกิจและพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น ความสามารถในการซื้อหรือขายมีมากขึ้น กอปรกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว อันเป็นเหตุทำให้มีการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องผ่อนแรงที่ทันสมัย ตัวอย่างเช่น การล่าสัตว์ป่าก็มีไฟฉายที่สว่างในการส่องสัตว์ มีอาวุธปืนที่มีประสิทธิภาพ การทำป่าไม้ก็จะมีเลื่อยที่ใช้พลังงานไฟฟ้าในการตัดไม้ มีรถแทรกเตอร์ใน

การชักลาก เป็นต้น เนื่องจากสภาพเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพนี้เองจึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างมากและเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอีกนานัปการที่เป็นต้นเหตุในการทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีการตื่นตัวเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมกันมาก เพราะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับโลก และต้องร่วมมือกันหาทางแก้ไข ป้องกัน ซึ่งจะเห็นได้จากการมีมาตรการต่าง ๆ เช่น การตั้งสมาคม องค์กร มูลนิธิเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งถึงการออกกฎหมายบังคับใช้ แต่นั่นก็เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ส่วนต้นเหตุที่แท้จริงคือการทำลายที่มนุษย์ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก ความสามารถในการแก้ปัญหาและความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพราะการศึกษาที่พึงประสงค์เพื่อการมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุขนั้น เป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ ให้รู้จักตนเอง เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตนมีส่วนร่วมอยู่ แล้วนำความรู้ ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหาและเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม (สุภาภรณ์ ภูพลอย, 2533: 1-2)

เมื่ออิทธิพลของการศึกษาก่อให้เกิดความเชื่อที่ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ได้เข้าใจถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างความรู้ความเข้าใจและความสำนึกในปัญหาสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมศึกษาจึงเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้นจนในที่สุดได้เกิดโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษาขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการประชุมองค์การสหประชาชาติ เรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ที่สต็อกโฮล์ม เมื่อปี ค.ศ. 1972 ในข้อเสนอแนะที่ 96 ของการประชุมได้กล่าวว่

... องค์การสหประชาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การยูเนสโก และหน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ควรถือเป็นความจำเป็นที่จะต้องจัดโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษาระหว่างประเทศขึ้น โดยวิธีการผสมผสานความรู้ประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในทุกระดับการศึกษา รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่อยู่ในชนบทและในเมือง ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ด้วยการให้การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการและควบคุมสิ่งแวดล้อมในขั้นตอนที่ง่าย ๆ ซึ่งเขาอาจจะได้รับตามวิธีการของเขา...

(UNESCO, 1980a: 19)

สาระสำคัญของสิ่งแวดล้อมศึกษานั้นเน้นที่การศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมแก่คนทั่วไป ทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2529: 3) ซึ่งความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ด้านสังคมระบุไว้อย่างชัดเจนว่า "ให้รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535: 9) สถาบันการศึกษาในระบบโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา รวมไปถึงระดับอุดมศึกษา ก็ตอบสนองต่อความมุ่งหมายดังกล่าว โดยการบรรจุเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในหลักสูตรให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ เจตคติ ทักษะในเรื่องสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและเอาใจใส่ปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหา

แต่ถึงกระนั้น การให้การศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาก็มิได้อยู่ในวงจำกัดเฉพาะผู้ที่อยู่ในระบบโรงเรียนเท่านั้น กลุ่มบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ ก็จำเป็นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องสิ่งแวดล้อมเช่นกัน การเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น จากการอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การชมโทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นต้น สื่อมวลชนเหล่านี้สามารถจะนำความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไปสู่บุคคลจำนวนมากได้ แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะแยกกันอยู่ในสถานที่แตกต่างกันก็ตาม จึงนับได้ว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญต่อการศึกษามาก เพราะช่วยเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ ทักษะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่มวลชนได้รวดเร็ว ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายเหล่านั้นหนังสือพิมพ์มีบทบาทและอิทธิพลต่อการศึกษามาก (กำธร สติรกุล, 2532: 178-180) เพราะเสนอข่าวสารได้คงทนถาวรเป็นหลักฐาน ให้โอกาสแก่ผู้อ่านได้มีเวลาครุ่นคิดไตร่ตรองและสามารถจะอ่านย้อนกลับไปกลับมาได้นอกจากนี้อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยนี้ถือว่ามีบทบาทอย่างมากในการชักจูงให้ผู้อ่านเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะและค่านิยม ซึ่งหนังสือพิมพ์สามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะและค่านิยม รวมทั้งหันเหหรือชักจูงแนวความคิดให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้สื่อสารได้ ด้านอารมณ์หนังสือพิมพ์ก็สามารถเร่งรัดให้เกิดความรู้สึก รัก ชอบ เกลียดชัง ต่อต้าน สิ่งใดโดยไม่ยากนัก (ศาสตราจารย์ จิตนะ, 2528: 2) ในสังคมที่กำลังพัฒนา การใช้เวลาว่างของคนส่วนใหญ่อยู่กับการอ่านหนังสือ และสื่อมวลชนต่าง ๆ ดังนั้นโอกาสที่คนส่วนใหญ่จะตกอยู่ใต้อิทธิพลของหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่นๆ จึงมีมาก (บุญเลิศ ศุภคิลก, 2527: 40) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคแห่ง

ข่าวสารข้อมูล การให้ความรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ประชากรของโลกต้องเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาไม่ถูกจำกัดเฉพาะการเรียนในห้องเรียนเท่านั้น แต่การศึกษาสมัยใหม่จะเป็นการศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่และเป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งจะ使人ได้พัฒนาตนให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสามารถปรับตัวและดำรงชีพในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข อิทธิพลของสื่อมวลชนจะมีบทบาทที่สำคัญมากต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีราคาถูก หาซื้อได้ง่าย และเข้าถึงกลุ่มชนในสังคมทุกคนและทุกวัย (บุญเลิศ สุภคติก, 2530: 5) หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ที่จะต้องให้ความรู้ ข่าวสารที่สำคัญและปัญหาวิกฤติการณ์ที่สังคมกำลังประสบอยู่ในขณะนั้นแก่ประชาชน ปัญหาที่สำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ในขณะนี้ก็คือปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหนังสือพิมพ์จะต้องมีหน้าที่ในการนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดล้อม อันหมายรวมถึงสาเหตุและปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมวลมนุษยชาติที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งศาสตร์ดังกล่าวก็คือมานุษยนิเวศวิทยาอันเป็นวิชาหนึ่งในแขนงสาขาสังคมวิทยานั้นเอง (คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา, 2527: 371) การให้การศึกษาในเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวันเป็นเรื่องที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยตรง เป็นการให้การศึกษาแบบธรรมดาคาวีลีย์ (Informal Education) แก่บุคคลทั่วไปทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความตระหนัก (Awareness) เกิดความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitude) ทักษะ (Skill) และการเข้าไปมีส่วนร่วม (Participation) เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (UNESCO, 1980a: 26-27) ถ้าหากหนังสือพิมพ์อันเป็นหน่วยหนึ่งในการให้การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาวิกฤติในสังคมปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่สังคมกำลังประสบอยู่ หนังสือพิมพ์ก็จะมีส่วนช่วยในการให้การศึกษาแก่ประชาชน ได้เกิดความรู้และสามารถปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน" ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาถึงปริมาณและลักษณะของเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาที่หนังสือพิมพ์รายวันได้นำเสนอแก่ประชาชนอันเป็นการวิเคราะห์ เพื่อนำผลของการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการวางแผนการพัฒนา และการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการให้ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่

หน่วยงานทางการศึกษา รวมถึงสื่อมวลชนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของเรื่องดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสาขาพื้นฐานการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษาเพื่อที่จะถ่ายทอด และปรับปรุงเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่ประชาชนโดยทั่วไปทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนอย่างเพียงพอ และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ได้จาก หนังสือพิมพ์มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาอย่างคุ้มค่ามากที่สุด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน ประเภทประชานิยม ประเภทคุณภาพ ประเภทกึ่งคุณภาพและกึ่งประชานิยมและประเภทธุรกิจ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวัน 4 ประเภท จากการแบ่งหนังสือพิมพ์ตามประเภทของเนื้อหา (นิรันดร์ ประกอบทรัพย์, 2534: 38) กล่าวคือ

1.1 หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม (Popular Newspaper) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวประเภทข่าวเบา (Soft News) เป็นข่าวที่คนส่วนใหญ่สนใจ (Human Interest) ได้แก่ ข่าวตื่นเต้น สะเทือนอารมณ์ ข่าวในแวดวงสังคม ข่าวต่างๆที่เสนอจะไม่หนักจนเกินไป เสนอเนื้อหาสาระที่คนทุกระดับอ่านได้ คือตั้งแต่คนมีการศึกษาน้อยจนถึงผู้มีการศึกษาสูงให้ความรู้สึกทางด้านจิตใจทันทีที่อ่าน ผู้อ่านไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก รูปแบบของหนังสือพิมพ์จะมีภาพประกอบหลาย ๆ ภาพ ซึ่งใช้สีสรรต่าง ๆ กัน มียอดการจำหน่ายสูงกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทอื่น ๆ หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์

1.2 หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ (Quality Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวที่มีสาระหนัก โดยเน้นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ข่าวที่เสนอมักเป็นข่าวหนัก (Hard News) ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ความคิดมากพอสมควร ดังนั้นผู้อ่านจึงมักเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง ลักษณะรูปลักษณ์จะเป็นแบบง่าย ๆ มีภาพประกอบไม่มากนัก ยอด

จำหน่ายจะต่ำกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ของไทย ได้แก่ มติชน สยามรัฐ

1.3 หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพและกึ่งประชานิยม เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มีลักษณะเนื้อหาผสมผสานกันระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม ได้แก่ บ้านเมือง และ แนวหน้า

1.4 หนังสือพิมพ์รายวันประเภทธุรกิจ เป็นหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวสารทางด้านธุรกิจการค้า การลงทุน ตลาดหุ้น หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ รายได้ เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์รายวันประเภทธุรกิจ ยังนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์บ้านเมืองในสังคมปัจจุบันที่สำคัญเพื่อมุ่งให้ผู้อ่านได้รับสาระความรู้ในข่าวสังคมปัจจุบันควบคู่กับเรื่องราวของข่าวสารธุรกิจไปด้วย หนังสือพิมพ์รายวันประเภทธุรกิจ ได้แก่ กรุงเทพธุรกิจ และผู้จัดการรายวัน

ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์เนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวัน 4 ประเภทกล่าวคือ หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม 2 รายชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ 2 รายชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพและกึ่งประชานิยม 2 รายชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองและหนังสือพิมพ์แนวหน้า หนังสือพิมพ์รายวันประเภทธุรกิจ 2 รายชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน รวมหนังสือพิมพ์รายวันที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้จำนวน 8 รายชื่อฉบับ

2. การจำแนกเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้วิจัยได้นำกรอบเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 1985: 19-73) ซึ่งได้กล่าวถึงเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษานานาชาติ (International Environmental Education Programme) ไว้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

1.1 ความหมายและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม

ก. ความหมายของสิ่งแวดล้อม

ข. องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดเองตามธรรมชาติ ศึกษาเรื่อง ลักษณะ

ชนิด สาเหตุ การเปลี่ยนแปลง แหล่งที่พบ และความสำคัญของหิน ดิน แร่ธาตุ น้ำ อากาศ
สภาพภูมิศาสตร์ทางกายภาพ ชนิดและแหล่งทรัพยากรที่สำคัญในประเทศไทยและของโลก

(2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ศึกษาในเรื่องลักษณะอาชีพ
แหล่งประกอบการและผลกระทบของการประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ ต่อสิ่งแวดล้อมของ
ประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก ตลอดจนการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงสังคม
อารยธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยและคนในเขตอื่น ๆ
ตลอดจนการธำรงรักษาสິงเหล่านี้ในส่วนที่เหมาะสมไว้

1.2 ประโยชน์ของสิ่งแวดล้อม

- ก. ด้านสุนทรียภาพ
- ข. ด้านการใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
- ค. ด้านการศึกษา
- ง. ด้านเศรษฐกิจ
- จ. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ

1.3 ความหมายและองค์ประกอบของระบบนิเวศ

- ก. ความหมายของระบบนิเวศ
- ข. องค์ประกอบของระบบนิเวศ

(1) องค์ประกอบที่ไม่มีชีวิต เช่น สารต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพ
แวดล้อม อุณหภูมิ แสงสว่าง น้ำ ก๊าซต่าง ๆ ฯลฯ

(2) องค์ประกอบที่มีชีวิต เช่น สิ่งมีชีวิตทุกชนิดที่อาศัยในแหล่ง
ที่อยู่ตามธรรมชาติ รวมทั้งหน้าที่ขององค์ประกอบที่มีชีวิตชนิดต่าง ๆ ในระบบนิเวศ

1.4 กระบวนการพื้นฐานของระบบนิเวศ

- ก. การถ่ายทอดพลังงาน ห่วงโซ่อาหารและสายใยอาหาร
- ข. กระบวนการสังเคราะห์แสงและกระบวนการหายใจ
- ค. การหมุนเวียนของสารต่าง ๆ ในระบบนิเวศ
- ง. การควบคุมความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ

1.5 หน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบนิเวศ

- ก. ผู้ผลิต

- ข. ผู้บริโภค
- ค. ผู้ย่อยสลาย
- ง. ผู้สนับสนุน

- 1.6 การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อองค์ประกอบของระบบนิเวศ
- ก. การทำลายระบบนิเวศเก่า
  - ข. การเกิดระบบนิเวศใหม่

2. ปัญหาสิ่งแวดล้อม

2.1 ปัจจัยที่เป็นตัวทำลายสิ่งแวดล้อม

- ก. ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ
- ข. มนุษย์
- ค. สัตว์และโรคต่าง ๆ

2.2 ประเภทของปัญหาสิ่งแวดล้อม

- ก. ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร
- ข. ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ค. ปัญหามลภาวะ เช่น อากาศเป็นพิษ น้ำเป็นพิษ เสียงเป็นพิษ ดินเสื่อมคุณภาพ เป็นต้น

2.3 ผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ

- ก. ด้านสุขภาพอนามัย
- ข. ด้านเศรษฐกิจ
- ค. ด้านการเมือง
- ง. ด้านสังคมและวัฒนธรรม
- จ. ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. มาตรการในการดำเนินการป้องกัน แก้ไข และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 มาตรการในการป้องกันและแก้ไขสิ่งแวดล้อม

- ก. มาตรการทางกฎหมาย

ข. มาตรการทางสังคม

ค. มาตรการทางการศึกษา

3.2 ความหมายและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ก. การถนอม

ข. การบูรณะซ่อมแซม

ค. การฟื้นฟู

ง. การนำมาใช้ใหม่

จ. การใช้สิ่งอื่นทดแทน

ฉ. การสำรวจแหล่งทรัพยากรเพิ่ม

3. หนังสือพิมพ์รายวันที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้หนังสือพิมพ์ที่ออกวางจำหน่ายในระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2537 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2538

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จะวิเคราะห์เนื้อหาสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์รายวัน วันละ 8 ชื่อฉบับ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2537 ไปจนถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2538 วิเคราะห์โดยจำแนกตามประเภทของคอลัมน์ดังนี้ (บุญเลิศ ศุภคิลก, 2530: 84-85)

1. ข่าวในประเทศ ได้แก่ ข่าวและภาพประกอบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ทั้งข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ทหาร อาชญากรรม และกีฬา ฯลฯ

2. ข่าวต่างประเทศ ได้แก่ ข่าวและภาพประกอบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เนื้อหาสาระของข้อความ รวมถึงข่าวแปลจากต่างประเทศและการวิเคราะห์ข่าวต่างประเทศด้วย

3. บทบรรณาธิการ ได้แก่ ข้อความสะท้อนนโยบายและความเห็นของหนังสือพิมพ์

4. บทความ ได้แก่ ข้อความเสนอความเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ทั้งคอลัมน์ประจำและคอลัมน์ชั่วคราวจากบุคคลภายนอกในหนังสือพิมพ์ บางฉบับบทความครอบคลุมถึงสารคดีประเภทต่าง ๆ ด้วย ซึ่งมุ่งเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นในเชิงชี้แนะการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

5. ข่าวสังคม ได้แก่ ข้อความและภาพเสนอในรูปข่าวสั้น ๆ เกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องในเชิงซุบซิบหรือล้อเลียนเพื่อให้ข่าวสารหรือก่อให้เกิดความขบขัน ข่าวบันเทิง

6. เรื่องเด็กและเยาวชน ได้แก่ ข่าว บทความหรือรูปภาพที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอาจปรากฏเป็นคอลัมน์เฉพาะ หรือปรากฏตามหน้าต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์

7. การ์ตูน ได้แก่ รูปวาด หรือภาพเกี่ยวกับบุคคล หรือเหตุการณ์เพื่อความเพลิดเพลิน ขบขัน หรือข่าวสารบางอย่าง เช่น การ์ตูนผู้ใหญ่มาก ปัดเกลี้ยงคนเก่ง ฯลฯ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิเคราะห์เนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน ผู้วิจัยกำหนดหนึ่งหน่วยการวิเคราะห์เท่ากับหนึ่งข่าว กล่าวคือผู้วิจัยพิจารณาหนึ่งรอบ เมื่อศึกษาข่าวสิ่งแวดลอมจบหนึ่งข่าว และสรุปใจความสำคัญของข่าวให้ตรงตามกรอบเนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษาขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)
2. หนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายวันละหลายรอบ จะนำมาศึกษาเฉพาะรอบหลังสุดเท่านั้น
3. การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวัน จะวิเคราะห์เนื้อหาทั้งฉบับของรายชื่อหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 4 ประเภท ยกเว้นหน้าโฆษณาบันเทิงและนวนิยาย
4. การเปรียบเทียบการเสนอเนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษานั้นจะเปรียบเทียบความถี่ในการเสนอเนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษาของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 4 ประเภทที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง เทคนิคการวิจัยเพื่อมุ่งสรุปประเด็นหรือใจความสำคัญเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน ตามกรอบขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)

หนังสือพิมพ์รายวัน หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่รวบรวมและบรรจุไว้ด้วยข่าวสาร บทความ บทวิจารณ์ สารคดี บันเทิง ภาพประกอบ ฯลฯ โดยมีกำหนดออกเป็นประจำทุกวันโดยสม่ำเสมอในที่นี้ หมายถึง หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่พิมพ์ในกรุงเทพฯ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน สยามรัฐ บ้านเมือง แนวหน้า กรุงเทพธุรกิจ และผู้จัดการรายวัน

เนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษา หมายถึง ข้อความ คำบรรยาย ที่แสดงถึงเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมและระบบนิเวศ ปัญหาสิ่งแวดลอม ตลอดจนมาตรการในการดำเนินการป้องกัน แก้ไขและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอม โดยมุ่งให้ผู้ศึกษาเกิดความตระหนัก เจตคติ ความผูกพัน และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดลอม

ข้อความสิ่งแวดลอมหนึ่งข่าว หมายถึง ข่าวในหนังสือพิมพ์รายวันที่น่าเสนอเนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษาในแต่ละประเด็น ซึ่งอาจจบลงด้วยการมีข่าวประเภทอื่นคั่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้เห็นสภาพโดยรวม ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศึกษาของหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดลอมศึกษาแก่ผู้อ่านทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์ในการใช้ข้อมูลเพื่อการอ้างอิงในการวิจัยได้อีกด้วย
2. ใ้หนังสือพิมพ์รายวันทราบบทบาทของตนเองและใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศึกษา เพื่อที่จะได้เพิ่มบทบาทดังกล่าวให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและเยาวชนของชาติ
3. ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดลอมทราบถึงความสำคัญและบทบาทสำคัญของหนังสือพิมพ์รายวันในการเสนอเนื้อหาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป ซึ่งนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการใช้สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์รายวันได้
4. ทำให้หน่วยงานทางการศึกษา ตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือพิมพ์รายวัน และสามารถเลือกสรร นำหนังสือพิมพ์ที่เน้นการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดลอมศึกษา มาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม

การนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับขึ้นในการนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

- บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย
  - บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - บทที่ 3 กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย
  - บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
  - บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ
- ในส่วนสุดท้ายเป็นรายการอ้างอิง และภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย